

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

แนะนำครูภาษาไทย พระวรเวทย์พิสิฐ

ในบรรดาครูสอนภาษาไทย พระวรเวทย์พิสิฐเป็นผู้หนึ่งที่มีความเป็นเลิศทั้งด้านภาษาและวรรณคดีไทย ท่านเป็นผู้ที่อยู่ในวงการศึกษามาตลอด และได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๒

สังเขปประวัติพระวรวงศ์วิสิฐ

พระวรวงศ์วิสิฐ (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) เกิดเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็นชาวเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เมื่อได้รับประกาศนียบัตรครุมัธยม (ป.ม.) รุ่นแรกแล้วก็เข้ารับราชการโดยมีประวัติการรับราชการดังนี้

- ครูโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๔๗
- ครูโรงเรียนมัธยมวัดอนงค์ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๔๗
- ผู้ทำการแทนครูใหญ่โรงเรียนมัธยมวัดอนงค์ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๐
- ครูใหญ่โรงเรียนประถมวัดสุทัศน์ วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๕๑
- ครูใหญ่โรงเรียนมัธยมวัดอนงค์ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๕๑
- ครูโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๕๓
- นายเวรกองสอบไล่กรมศึกษาธิการ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๕๓
- ข้าหลวงตรวจการ วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๕๔
- เจ้าพนักงานจัดการศึกษาแขวงธนบุรีเหนือ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๔๕๖
- หัวหน้าหอสมุดกระทรวงธรรมการ
- อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๗๑

- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศน์ วันที่ ๘ กันยายน ๒๔๗๔
- ครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๗๕
- ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออกเป็นคนแรกของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๗๗ และได้ออกจากราชการตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๔ เพื่อรับบำเหน็จ ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนภาษาไทยต่อมาตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๔ และกลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออกจนถึงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๒

พระวรวงศ์วิสิฐ ได้รับปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๐ และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์พิเศษ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

พระวรวงศ์วิสิฐดำรงตำแหน่งกรรมการต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น

กรรมการดำเนินงานสามัคยาจารย์สมาคม

กรรมการชำระพจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน

กรรมการวรรณคดีสโมสร

กรรมการวรรณคดีสมาคม

กรรมการสำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม

กรรมการประจำคณะอักษรศาสตร์

กรรมการสภามหาวิทยาลัย

ประธานกรรมการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฯลฯ

พระวรวงศ์พิธีธูเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอย่างสูงในวิชาภาษาไทย และได้รับการยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ ท่านได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มศิลปวิทยา เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๐๒ และถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๒

พระวรวงศ์พิธีธูเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งภาษาและวรรณคดีไทย และมีผลงานดีเด่นหลายชิ้น เช่น **หลักภาษาไทย วรรณคดีไทย คู่มือลิลิตพระลอ** คำอธิบายนิราศนรินทร์ และคำอธิบายและคำแปลกำสรวลศรีปราชญ์ เป็นต้น นอกจากนี้จะมีผลงานทางด้านวิชาการแล้ว ท่านยังเป็นนักเขียนอีกด้วย นักอ่านรุ่นเก่าคงจะคุ้นเคยกับนามปากกา “ศิวัศศรียานนท์” เป็นอย่างดี ตัวอย่างผลงานของท่านมี อาทิ “ทหารเอกพระเจ้ากรุงธนบุรี” ลงพิมพ์ในหนังสือศัพท์ไทย และกวีนิพนธ์เรื่องยาวเรื่อง “รัชยาอาฆาต” ซึ่งแต่งขึ้นจากเค้าเรื่อง “The Essence of the Dusk” ของ F.W. Bain โดยแปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตอีกทีหนึ่ง และยังเขียนบทความต่าง ๆ ลงพิมพ์ในวารสารอีกด้วย

ถ้าศึกษาจากประวัติและผลงานของท่านแล้ว จะเห็นว่าพระวรวงศ์พิธีธูเป็นผู้ที่มีความสามารถปรากฏชัดมาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือแล้ว ดังที่ท่านได้เล่าไว้ว่า

“ข้าพเจ้าสอบได้ทั้ง ๓ ชั้นรวดเดียว ได้เป็นที่ ๑ ประโยค ๑ ทั้งกรุงเทพฯ ไม่มีอะไรจะทำให้ดีใจเท่า นั้น ทั้งได้รางวัลของสมเด็จพระศรีสุทวารัคนราชประยูรเงินเหรียญขาวสะอาดจำนวน ๘๐ บาทถุงหนึ่ง กับนาฬิกาเรือนทองเรือนหนึ่ง”^๑

เมื่อมาปฏิบัติราชการก็ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออกเป็นระยะเวลานานจนท่านถึงแก่กรรม ท่านมีความสามารถและรอบรู้ทางด้านวิชาภาษาไทยและวรรณคดีไทยจนได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มศิลปวิทยา ซึ่งแม้จนปัจจุบันในภาควิชาภาษาไทยก็ยังไม่ผู้ใดได้รับพระราชทานเหรียญดังกล่าวอีกเลยในสาขาวิชานี้

ในด้านอุปนิสัยใจคอท่านเป็นคนซื่อตรง กล้าพูดกล้าทำในสิ่งที่ถูกและเป็นคนที่ไม่ยอมทำอะไรของใครระหว่างที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ท่านได้นำประสบการณ์ของท่านมาเขียนเรื่อง “หน้าที่ครูใหญ่” ลงในวิทยาสาร ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๑

ระหว่างที่ท่านดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและโบราณตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น ท่านได้พยายามถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีไทยให้ลูกศิษย์ได้เคยร่วมรายการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยทางโทรทัศน์กองทัพบก และสนใจที่จะสอนภาษาไทยให้ได้ผลโดยเขียนบทความเผยแพร่เกี่ยวกับการสอน คือ “วิธีสอนภาษาไทย” โดยเน้นเกี่ยวกับการสอน การบอก

^๑ วรเวทยนิพนธ์ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระวรวงศ์พิธีธู ณ วัดไตรมิตรวิทยายศม วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๓ หน้า ๗

การสอบ บทเรียนกับความมุ่งหมาย กลเม็ดในการสอน ฯลฯ แม้แต่ในยามที่ท่านป่วยก็ยังแสดงความห่วงใยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กไทยว่า

“ห่วงเด็กรุ่นหลังเหลือเกิน พูดภาษาไทยเกือบจะไม่เป็นภาษาไทยอยู่แล้ว
แม้แต่ตัวกล้ำ ก็พูดได้ยากลำบากเต็มที ไม่รู้จะโทษใคร ไม่รู้จะฝากใคร...
ที่ห่วงเด็กไทยทั้งชาตินั่น เพราะเห็นว่าเป็นอาการที่น่ากลัวอันตราย ภาษาเป็น
สัญลักษณ์ของชาติ แม้บ้านเมืองแตกทำลาย คนแตกฉานซ่านเซ็นไปอยู่ที่ไหน
ภาษาก็ยังอยู่ แต่ถ้าภาษาสูญเสียแล้วจะเหลืออะไร”^๒

เท่าที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า พระวรเวทย์พิสิฐเป็นผู้หนึ่งอยู่ในวงการภาษาและวรรณคดีไทยที่สมควรได้รับการยกย่อง แม้ท่านจะถึงแก่กรรมไปแล้วก็ยังทิ้งผลงานไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาตลอดมาจนทุกวันนี้

แนะนำครูภาษาไทย พระวรเวทย์พิสิฐ. (๒๕๒๓). ภาษาและวรรณคดีไทย, ๑(๑), ๙๖-๙๙.

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๔

บรรณานุกรม

พระวรวงศ์เธอ (เชิง คิวะศรียานนท์)

ตำรา

พระวรวงศ์เธอ (2503). *คู่มือกำสรวลศรีปราชญ์*. พระนคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระวรวงศ์เธอ (2520). *คู่มือลิลิตพระลอ*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

พระวรวงศ์เธอ (2534). *วรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระวรวงศ์เธอ (2534). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความในวารสาร

พระวรวงศ์เธอ (2533). วิธีสอนภาษาไทย. *ภาษาและวรรณคดีไทย*. 7,2 (สิงหาคม 2533), 44-52.

กวีนิพนธ์

พระวรวงศ์เธอ (2463). “บุรุษสามารถฉันใด สตรีก็สามารถฉันนั้น” *กัญญาสูตร* เป็น นิพนธ์ของ
หลายกวี^๓. พระนคร: โรงพิมพ์จินโนสยามวารศัพท์.

เอฟ. ดับบลิว. เบน. (2472). *ริชยาอาฆาต* [The Essence of the Dusk] (พระวรวงศ์เธอพิสิฐศ,
ผู้แปลและแต่งคำประพันธ์). [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

งานเขียนทั่วไป

พระวรวงศ์เธอ (2479). “บังสุกุล” *ช่วยกันเขียน*^๔. พระนคร: โรงพิมพ์ศรีหงส์.

หนังสือรวมผลงาน

พระวรวงศ์เธอ (2503). *วรวงศ์เธอ*^๕. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิวพร.

^๓ พิมพ์แจกในงานศพ นางสาวล่อม สิบญูเรื่อง เมื่อปีวอก พ.ศ. 2463 เป็นหนังสือรวบรวมผลงานของนักประพันธ์
หลายคน มีทั้งหมด 25 เรื่อง เรื่องที่พระวรวงศ์เธอแต่ง คือ “บุรุษสามารถฉันใด สตรีก็สามารถฉันนั้น”

^๔ พิมพ์เป็นที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพ นายพันตรี พระราชสุภาวดี (สิน นีละนิธิ) วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.
2479 เป็นหนังสือรวมงานเขียน เรื่องที่พระวรวงศ์เธอเขียน คือ “บังสุกุล”

^๕ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรวงศ์เธอ ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม วันที่ 20 มีนาคม 2503 รวบรวม
ผลงานของพระวรวงศ์เธอ เช่น พุทธศาสนา ความเห็นนอกสังเวียน สามัคยาจารย์สมาคม